

Taşıyıcı Annelik, Ortaya Çıkaracağı Hukuksal Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Kişilik hakkının bir parçası olan cinsel özgürlük hakkının, üreme faaliyetinde bulunup bulunmama özgürlüğüne, dilediği kişiyle cinsel ilişki özgürlüğüne evrilerek geliştiği bir dönem yaşamaktayız. Üreme (döllenme) yöntemini ve üreme faaliyeti için eşini seçme özgürlüğü olarak da algılanmakta olan bu özgürlük çerçevesinde, yapay döllenmeye sınırsız özgürlük tanınmasını savunan noktadan, özgürlüklerin kamu yaşamını ve ahlâkını, bu arada aile düzenini ve huzurunu ciddi ölçüde sarsacak denli sınırsız olarak algılanamayacağını savunan diğer bir noktaya değin değişen çeşitli görüşler ortaya atılmaktadır. Yapay döllenme yöntemlerinden biri olan ve bu özgürlükler ortamında hukuk yaşamında yerini almaya başlayan taşıyıcı annelik, evli ve çocuk sahibi olamamış kadının gebelik mahsulünü taşıyacak bir rahminin olmadığı durumlarda evli çiftin erkekünden alınan spermin kadından alınan yumurta hücresi ile dışarıda döllenmesiyle oluşan embriyonun, başka kadının rahmine yerleştirilmesidir. Bu yöntemle hamile kalan, bebeği rahminde taşıyan ve doğuran kadına taşıyıcı anne adı verilir. Bu işi ücretle yapana kiralık taşıyıcı anne, ücret söz konusu olmadan yapan kadına ise gönüllü taşıyıcı anne olarak adlandırılır. Bu çalışmada, Türk Medeni Kanunu ve konuya ilişkin diğer yasal düzenlemelerin ışığı altında taşıyıcı anneliğin olanaklı olup olmadığı saptanacaktır. Anneyi belirleyen, onun anneliğini gösteren en önemli işaret gebelik ve doğumdur. Bu konuda Roma hukukundan beri gelen aksi kanıtlanamayan bir karene bulunmaktadır: Anne her zaman bellidir (mater semper certa est). Diğer bir ifadesiyle, çocuğu doğuran kadın anadır. MK 282/1 açısından genetik malzemeler kimden kaynaklanmış olursa olsun (ve ne zaman meydana gelirse gelsin) çocuğu doğurmakla, doğuran kadın "ana" sayılacaktır. Yasal düzenlemenin taşıyıcı anneliğe olanak tanımadığı ilk anda söylenebilir. Taşıyıcı anneliğin kabulü halinde hangi düzenlemelerin değişmesi gerektiği, hangi düzenlemelerin getirilmesi gerektiği sorularının yanıtı ise, çalışmanın diğer bir parçasını oluşturmaktadır. Taşıyıcı anneliğin kabulü, taşıyıcı anne ile genetik malzemenin kendisinden alındığı biyolojik anne ve baba arasındaki hukuksal ilişkinin değerlendirilmesini zorunlu hale getirmektedir. Ayrıca, soybağına ilişkin sorunun da halledilmesi gerekmektedir. Böyle olunca, gözden kaçırılmaması için korunmaya değer olarak görülen ve bu yüzden belirtilmesi gereken çeşitli yarar konumları burada ifade edilmelidir. Bir yanda kişilik hakkının içerdiği değer olarak üreme yöntemlerini ve bunun için eşini belirleme özgürlüğünün, diğer yanda genel ahlâkın ve kamu düzeninin, bir diğer yandan ailenin korunması konumlandırılabilir. Bu sorunun odağında yer alan çocuk için de, yüksek yarar ya da güvenlik ilkesi ışığında genetik kökenini bilme hakkı (kimlik hakkı) da diğer bir konum olarak ortaya çıkmaktadır.

Özlem Söğütü Erişgin

Ankara Üniversitesi

Ankara, TÜRKİYE

ozlem.sogutlu@yahoo.com.tr

Cengiz Koçhisarlıoğlu

Bilkent Üniversitesi

Ankara, TÜRKİYE

CENTER FOR WOMEN'S STUDIES
EASTERN MEDITERRANEAN UNIVERSITY
KADIN ARAŞTIRMALARI VE EĞİTİM MERKEZİ
DOĞU AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

WOMEN'S STUDIES CENTER
ANKARA UNIVERSITY
KADIN SORUNLARI UYGULAMA
VE ARAŞTIRMA MERKEZİ
(KASAUİM)
ANKARA ÜNİVERSİTESİ

KOÇ
UNIVERSITY
CENTER FOR GENDER STUDIES
(KOÇ-KAM)

Gender Equality and the Law
3-5 October, 2012

Eastern Mediterranean University
Famagusta, North Cyprus